

EDEBİYATIN GERÇEĞİ: 19

Duygu TERİM

Toplum, acizinden mucidine, mensuplarının birbirinden farklı özellikleri ve bir araya geldiklerinde ortaya çıkardıkları büyük, manipülasyona meyilli potansiyel enerjisiyle, egemen gücün hem kaynağıdır hem ona yönelik en büyük tehdittir. Binlerce yıldır birçok özelliği değişse de hükümler kurma arzusu sabit kalan iktidar sahipleri, sesi çok çıkanları, kalabalıktan farklı düşünenleri toplum dışına itip ötekileştirdikten sonra kalanları bir araya getirmeli, onlara nasıl yönetileceklerini, nasıl yaşayacaklarını nasıl öleceklerini söyleyen ve her fırsatta bunun “kul yapısı olmadığının” altını çizen bir cevaplar kitabı sunulmalıdır. Erkin ve iktidarın devamı “kötü” şeyler yaparsan sonsuza dek acı çekersin, “iyi” şeyler yaparsan “her iki tarafta da” mutlu olursun düsturu üzerinden şekillendirilen, kutsal kitapların temel referans alındığı bir düzenin kurulmasına bağlıdır.

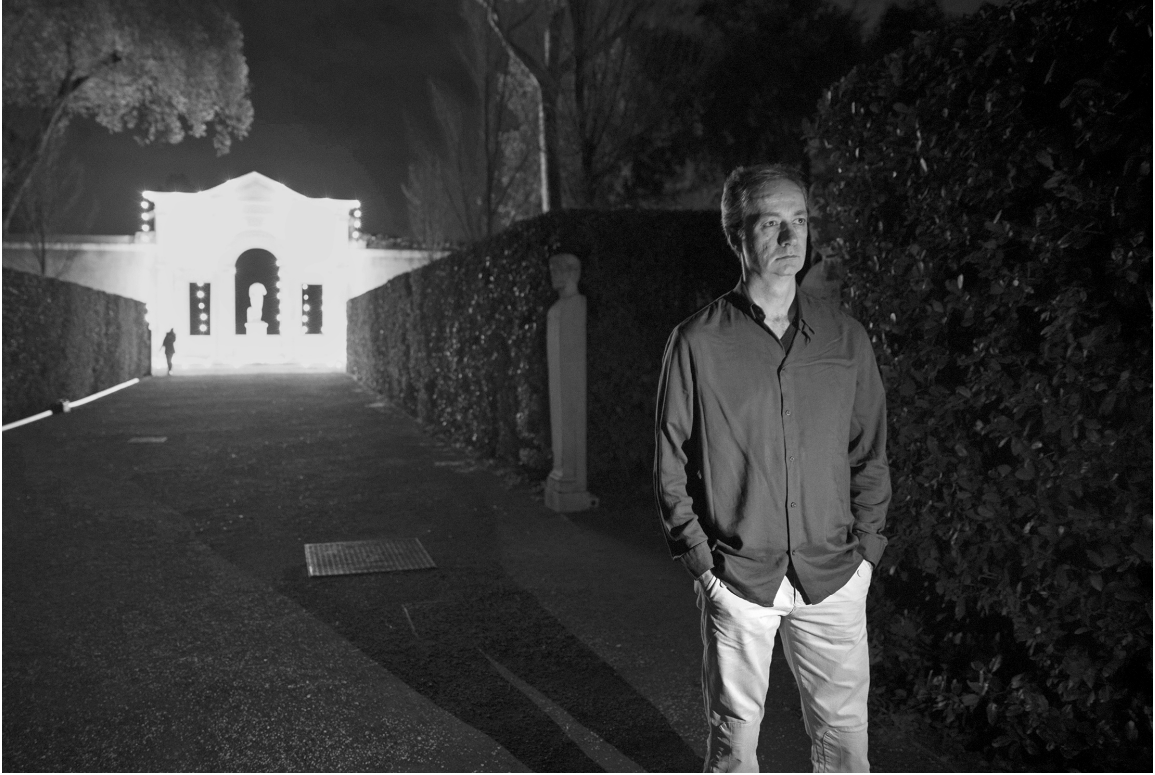
Terry Eagleton, *Edebiyat Kuramı-Giriş* kitabında, edebiyat kuramının yıllar içindeki yolculuğuna değinirken, Viktorya dönemi İngiltere’sinde dinin kitleler üzerindeki etkisini kaybetmesinin ardından, onun yerini edebiyatın aldığından bahseder. İktidar sahipleri, edebiyata toplumu iyileştirme, işçi sınıfını anarşiye düşmekten alıkoyma işlevleri yükler, aynı zamanda orta sınıfa yutturulacak ideoloji hapı da edebiyat şekeriyle tatlandırılacaktır. Böylece edebiyat modern çağın ahlaki ideolojisinin ta kendisi hâline gelir.¹

Peki ya “En İyi Son Kitap” henüz yazılmadıysa ve bir yazar, “Kendini Yazdıran” adını verdiği, “Gerçek’ten daha edebî, Edebiyat’tan daha gerçek” kitabı yazmaya niyetlenirse ne olur? Cem Akas ilk baskısını 2009 yılında yapan romanı 19’da bu soruyu takip ediyor. Üstelik kutsal kitaplarda sıkça bahsedilen 19 sayısını ve etrafında şekillenen bir formülasyonu temel alarak romanın iskeletini oluşturmuş. *Kur’an*’ın sure yapısı üzerine kurulu olan 19, bu asal sayının katlarına dayanıyor. $19 \times 11 = 114$ bölüm/114 sure, $19 \times 50 = 950$ cümle $19 \times 1353 = 25707$ sözcük $19 \times 8456 = 160664$ karakterden oluşuyor. Bölüm isimlerinde ve hatta bölümlerin sıralanışında da “iniş sırası” takip edilmiş. Akas, kendisiyle yapılan bir söyleşide 19’da yapmak istediğinin *Kur’an*’ı ve peygamberini her yönüyle edebiyat alanının içine çekmek olduğunu söylüyor.² Örneğin romanın açılışı, “*Avucundan akan kana bakarken, o güne dek yazmış olduğu biçimde yazmayı sürdüremeyeceğini, bambaşka bir şeyi bambaşka bir dille anlatması gerektiğini anladı,*” cümlesiyle Hz. Muhammet’in okuma yazma bilmemesi (ümme olması) arasında bir paralellik kurulmuş.

19’un 19.sayfasının başlığı ve devamı şöyle: “*Güneş Derdest Edilir: M için asıl mesele, yalnız Gerçek’in ve Edebiyat’ın değil, kendi ruhunun da özünü yakalamak ve yazmaktır.*” 19. sayfadaki 19. sözcüğün “yazmak” olması, yazarların metnine en az bir şifre yerleştirdiğini düşünen okurlar için eğlenceli bir yolculuk başlangıcı. 19 hem yazmak, yazarlık ve yayıncılık üzerine düşündürüyor hem de hayatın ve edebiyatın en temel konularından olan iyi kötü, masum suçlu gibi ahlaki kavramları sıkça M’nin düşünce ve eylemleri üzerinden sorguluyor.

1- Terry Eagleton, *Edebiyat Kuramı Giriş*, Çev. Tuncay Birkan, Ayrıntı Yayınları, 2017, s.40-45.

2- Cem Akas: “Biçim ve içeriğin birbirinden ayrı değerlendirilmesine inanmıyorum.” |

Yazarın 19'daki tüm karakterler için büyük harf kullanmasını (M, T, Z, Y...), indirgeyici değil kapsayıcı bir seçim olarak okuyorum. Yazarın okura verdiği yetkiye dayanarak, Hz. Muhammed'den esinlenilerek oluşturulmuş bir karakter olan M'yi yazının devam eden kısmında, onun farklı özelliklerini aktarmak için kullanacağım.

Münzevinin M'si

M, Hz. Muhammed'in hayatına benzer şekilde, maddi açıdan güçlü eşiyle birlikte çalışan bir yazardır. Onu kitap yazması için destekleyen eşi, oğlu ve yayıncı dayısını birer yıl arayla kaybetmesinin ardından psikolojik yıkıma uğrar. "Kendini Yazdırın" için Gerçek'i ve Edebiyat'ı bulma seferlerine çıkar. M yeni kitabını, kendi kendine yazabileceği sıradan bir kitap olarak düşünmez. Birtakım deneyimler yaşayacak ve kitap âdeti onun başına gelmiş ve yazdırılmış olacaktır (vahiy). Bu süreçte yaşadığı olaylar, insana, sanata ve edebiyatın ne'liğine ilişkin sorgulamalar yapmasına neden olur. Yazacağı kitabın, kendisinden önceki tüm kutsal kitaplarla aynı amacı

taşıyacağını düşünür. Kitabı "... göstermelik dindarlığın en büyük marifet sayıldığı toprakların üstünde, yön gösterecek bir yıldız gibi," yükselmelidir. Bu uhrevi amacı kendisine rehber edinmişken, her insan için tehlike olan kibir, ego gibi tuzaklara düşünce, Göreme'ye gitmeye karar verir. Kendisine kutsal kitap "indirilen" peygamberlere benzer biçimde, bir mağarada inzivaya çekilmeye karar verdiğinde 40 yaşındadır.

Müphem ve Muhterisin M'si

Göreme'de tanıştığı T, onun ikinci aşkı ve edebî kariyerini değiştiren kadın olacaktır. Hz. Muhammed'in hayatında Hz. Hatice'yle eşleştiğini söylemek mümkündür. Yıllardır M'nin tamamlamadığı kitabın fasiküller hâlinde ve cep telefonlarına gönderilerek yayımlaması konusunda onu ikna eder, sektörel bağlantılarını kurar. Bugün Wattpad yazarlığı olarak bilinen kavramı Akaş, ülkemizde Wattpad'in yaygınlaşmasından epey önce, 2009 yılında, "cep telefonu yazarı" olarak ele almaktadır.

M, T sayesinde kendisini ait hissedemediği edebiyat çevresinin bir bölümünden takdir toplar, yazdığı bölümler okurdan da ilgi görür; ancak M için bir kırılma noktası daha hazırlamıştır yazar. M, sevgilisi T'nin babası U'nun yazdığı ve yayımlanmadığı (kendisi hayattayken kitabına editörlük/gölge yazarlık yapması için M'ye ulaşmaya çalışmıştı) dosyayla karşılaştığında yazmak istediğinin U'nun yazdığı kitap olduğunu anlar. Yazdıklarını beğenmemeye, eksik bulmaya başlar ve artık o da yeniden, yazamayan bir yazardır. Bu defa T de onun ihtiraslarına yenilmesine, kararsız ruh hâllerinden kurtulmasına yardımcı olamaz. M'nin yarım bıraktığı tefrikayı tamamlama görevi T'ye düşecektir. Babası U'nun yazdıkları üzerinden, M'nin ismiyle kitabı yayımlanmaya bir süre daha devam eder. M ve T'nin ilişkisi M'nin T'yi aldatmasıyla uzun bir kesintiye uğrayacaktır.

Yazarlık Tanrıçılık Oyunu

M'nin “Gerçek'ten daha edebî Edebiyat'tan daha gerçek” kitap yazma arzusu ister istemez yazarlığın doğasına ve yazmak için hissedilen temel itkiye ilişkin düşündürür. Yazarlık tartışmalarının değişmez savlarından biri, yazarın bilinçsiz de olsa ölümsüzlüğe ulaşmak arzusuyla yazdığıdır.

Amerikalı psikolog Rollo May, yaratıcılığın, tanrıların kıskançlığını kamçıladığını, tanrılarla yapılan kıyasıya bir cenk olduğunu söyler.³ Yaralı şifacı Chiron Prometheus'a kendi ölümsüzlüğünü hediye ederek onu kurtardı ve şimdi insana ateşi hediye ederek ona medeniyet yolunu açan Prometheus'un sanatçı akrabaları ölümsüzlüklerini tanrılardan geri alıyor. Tanrıların kızmasına şaşmamak gerek.

Sahiden de ölümlü bedenlerimizden geriye kalan, hakkımızdaki uçucu ve geçici fikirlerden başka, gezegenin emrine sunduğumuz eserlerdir; tablolar, heykeller, kitaplar... Ölümsüzlüğe yaklaşan sanatçının/yazarın tanrılarla arasındaki mesafe azalmıştır.

İnsanoğlunun süregelen kafa tutma gücünün

taşıyıcıları olan sanatçılar da⁴ yeryüzündeki kutsal düzenin muhafızları olan peygamberler de işe başkaldırarak başladı. Bozguncu atalarımız Âdem ve Havva kendilerine sunulan kusursuz düzenden mahrum kalmak uğruna yaratıcılık ve bilincin her şeye kadir bir güce başkaldırıdan doğduğunu gösterdi.⁵ Erk sahiplerine karşı açılan savaşta sanatçılar ve peygamberler benzer roller üstlendi. Her ne kadar, düzene karşı çıkıp kutsal sözleri yeryüzüne taşıdığını söyleyen peygamberler kendi müesses nizamlarını sonradan yeryüzünde tesis etse de en genel anlamıyla, Hz. Muhammed putperestliğe, Hz.İsa, siyasi otoriteye meydan okudu. M, Kendini Yazdıran'ı tamamlamadan pes etti. Modern çağ peygamberliğine soyunan M, kutsiyetten vazgeçerek kapitalizmin çekici varlığına teslim oldu.

Küçük ruhlu bir yazar olduğu gerçeğiyle yüzleşen Mağlubun M'si, New York'ta bulduğu yazar bursu sayesinde bir süreliğine oraya yerleşti. “*Genelde yazarlık kariyerinin, özelde de bu kitabının kadınlara bağlı olduğunu, hatta ancak onlar sayesinde varlık kazanıp bu varlığı sürdürebildiğini, bir kadının desteğinin de ötesinde, düpedüz yönlendirmesi olmadan yazamadığımı...*” biliyordu M. Bu defa hayatına giren N sayesinde “yeniden yazılacak meseller,” bulma işine girişti. Gerçek'le Edebiyat'ın birbirine bağlandığı yeri kaçırdığını düşünüyordu.

Gerçeğin Edebiyatı

Hayatın gerçekliğiyle edebiyatın gerçekliği çoğu zaman birbirine uymaz. Metnin gerçekliği ampiriktir, okur tekrar okumalarla, olayların arasındaki neden sonuç ilişkilerini takip ederek metnin gerçekliğini, akla yatkınlığını ya da en azından tutarlılığını tespit edebilir. Oysa hayatın gerçekliği emrimize amade bir oyun hamuru değildir, onu oluşturan bileşenlerinden biri değiştiğinde, gerçeğin gölgesi farklı yere düşer.

M, “Gerçek'ten daha edebî Edebiyat'tan daha gerçek,” handiyse bir kutsal kitap yazma arzusunun beyhudedeliğine uzun süre sonunda ikna oldu. “*Kök-*

3- Rollo May, *Yaratma Cesareti*, Çev. Alper Oysal, Metis Yayınları, 2018, s.53.

4- Rollo May, *Yaratma Cesareti*, a.g.e, s.57.

5- Rollo May, *Yaratma Cesareti*, a.g.e, s.56.

leri sağlam, dalları göğe uzanan, meyvelerle dolu bir ağaca benzeyecek güzel bir söz söyleyebilmek için verdiği savaşın sonunda, kökü topraktan sökülmiş, dalları kurumuş, ayakta bile duramayacak, fırtınalı bir günde şiddetle savrulan kül gibi dağılmış, katrandan gömlek giymişçesine yanmış bir ağaçla yetinmek zorundaydı.” Hayatının yeni bir aşamasına geçiyordu.

T, kitabın gerçeğine yani büyük kısmını kendisi yazsa da M’nin adıyla yayımlandığına insanları inandıramadı. N tarafından da terk edilen Mağrurun M’si, bir yayınevinin dizi editörlüğü görevine getirildi, genel yayın yönetmenliğine kadar yükseldi. T’nin izini sürmeye başladı ve onu başka bir şehirde, başka bir hayat yaşayan evli bir kadın olarak buldu. Eski aşkının yoğun duygularına bıraktı kendini, hem T ile hem T’nin kocası Z’nin kardeşi Y ile yakınlaştı.

M roman boyunca çeşitli ahlaki ikilemlerle karışlaştı. Kitabını T’nin tamamlamasına rağmen T’nin adının geçmemesine göz yumdu, olumlu eleştiriler alabilmek için kimi insanlarla yakınlaştı, sevgilisini aldattı... En iyi Son Kitabı” yazmak için çıktığı yolda

gayrı ahlaki, bencilce ama insani seçimler yaptı.

Bölümler arasında zaman sapmalarıyla devam eden romanda, M ve T’nin geçirdiği trafik kazasından sonra olaylar iyice hızlanır. M, kendisi için yazılan tüm seçeneklerde ünlü ve başarılı bir yazar olarak yoluna devam eder. Onu kâh İngiltere Kralı’nın ağırladığı, yardımsever ve ünlü bir senatör olarak kâh CNN Londra’da canlı yayında Türkiye’nin yaşayan en büyük romancılarından biri olarak tanıtılan ünlü bir editör olarak görürüz. Edebiyat ve gerçek arasındaki, çoğu zaman gerçeğin lehine bir hiyerarşisi olan ilişkinin muğlaklığı, yazara farklı gerçeklik düzlemlerinde alternatif evrenler yaratma imkânı vermiştir. Bir ihtimalde Y ile evlenmiş T intihar etmiştir, T ile birlikte olduğu ihtimalde de Y vefat etmiştir.

Kur’an’da yer alan surelerle, 19’un bölümlerinin paralelliğinden bahsetmiştik. Örneğin, “Akacak Kan” başlığıyla yazılan 1. Bölüm, *Kur’an*’daki Fatiha Suresiyle ⁶ eşleşmektedir; M ilk bölümde, Kendini Yazdıran’ın en sadık hizmetkârı olmaya yemin eder. Benzer şekilde 110. Bölüm’de, Nasr Suresi’nin meali ⁷ doğrultusunda M, T’ye yaşarken vermediği edebi itibarını, kitabını onun adıyla yayımlayarak iade etmektedir. Keza 111. Bölüm’de de *Kur’an*’daki 111. sure olan İhlas suresinin sözcük anlamıyla benzer olarak T’ye içten bağlılığını yansıtan M’yi görürüz. Örnekleri arttırmak mümkün.

Kur’an’la aynı iskelete sahip bir roman olarak kurgulanan 19, Cem Akış’ın en çok ses getiren kitabı olmamasına rağmen, her okunuşunda farklı şifreleri olduğunu hissettiren ve M’nin “Gerçek’ten daha edebi Edebiyat’tan daha gerçek” bir kitap yazma arzusu nedeniyle, içinde en büyük iddiayı taşıyan romanı olarak nitelenebilir.

6- “... Rabbimiz! Sadece sana kulluk eder ve sadece senden yardım isteriz. Bizi dosdoğru yola erıştır...” Fâtiha Sûresi Hakkında, Konusu, Nuzûl Sebebi, Fazileti | Kuran ve Meali

7- “Resulüm! Allah’ın yardımı ve fetih geldiği zaman, insanların Allah’ın dinine akın akın girdiğini gördüğün zaman, artık Rabbinin övgülerle yücelterek tesbih et ve O’ndan bağışlanma dile! Çünkü O, tevbeleri çokça kabul edendir.” Nasr Sûresi Hakkında, Konusu, Nuzûl Sebebi, Fazileti | Kuran ve Meali